

УДК 338.439.5:635.6

О. О. Бойко,
аспірант, ННЦ "Інститут аграрної економіки", м. Київ

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ СОЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

STRATEGY DEVELOPMENT SOYBEAN MARKET IN UKRAINE

Проведено глибокий SWOT-аналіз вітчизняного ринку сої. Визначено місію, мету, стратегічні цілі, принципи організації та стратегічні імперативи розвитку соєвого ринку, пріоритетні напрями досягнення стратегічних цілей, відповідно до яких може здійснюватись державна політика щодо нормативно-правового та фінансово-економічного регулювання розвитку аграрного сектору.

A deep SWOT-analysis of the domestic soybean market. Defined mission, goals, strategic objectives, principles of organization and strategic imperatives of soy market priorities to achieve strategic goals, according to which may be carried out government policy on legal, financial and economic regulation of agriculture.

Ключові слова: стратегія, ринок сої, стратегічні цілі, стратегічні напрями, державна політика.

Key words: strategy, market soybeans, strategic goals, strategic directions, public policy.

ВСТУП

У сучасному світі місце та роль України залежить від її здатності ефективно реалізувати свої переваги природно-ресурсного потенціалу у світовому розподілу праці та у міжнародній конкурентній боротьбі. Стратегія розвитку аграрного сектору України має бути спрямована на формування ефективного, ресурсозберігаючого, еколого-безпечного, соціально спрямованого, наукоємного сектору економіки держави, здатного задовольнити потреби внутрішнього ринку та забезпечити провідні позиції на світовому ринку сільськогосподарської продукції та продовольства.

ОГЛЯД ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання розробки стратегії вітчизняного ринку сої в українській науковій літературі комплексно не розглядалось. Економічній ефективності виробництва культури та проблемам формування ринку сої присвячені роботи Беляєва О.В. [3], Калінчика М.В. [19], Заболотного О.Г. [6]. Проблеми агротехнічного

характеру, біологічного потенціалу культури, економічних характеристик сортів сої досліджували такі українські вчені, як А.О. Бабич [1], А.А. Побережна [2], а також В.Ф. Петриченко [12, 13], В.І. Заверюхін [7], В. Фролов [18] та інші. Сучасний стан функціонування галузі та економічний розвиток підприємств-виробників сої в ринкових умовах вивчала Устік Т.В [16,17]. Із зарубіжних авторів науковий інтерес представляють роботи Berglund D.R. [20]. Проте, враховуючи період бурхливого розвитку соєвиробництва в Україні та процеси євроінтеграції і глобалізації вітчизняної економіки, взаємозв'язок і взаємовплив цих явищ потребує гнучкого пристосування до міжнародної конкурентної боротьби, забезпечивши участь у вирішенні світових продовольчої, енергетичної та екологічної проблем на основі взаємовигідних партнерських відносин. Основи стратегії становлення та розвитку соєвого підкомплексу набувають особливого значення для економіки України в період реформування аграрної сфери, зміни соціально-

економічних векторів функціонування народного господарства, ефективного використання природно-кліматичних умов і мобілізації агроекономічного потенціалу держави і обумовлюють актуальність даної статті.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є розробка стратегії розвитку вітчизняного ринку сої в контексті створення умов для ефективного розвитку аграрного сектору у стратегічних пріоритетних напрямках, які передбачають єдність економічних, соціальних та екологічних інтересів суспільства.

Формулювання стратегії розвитку будь-якого економічного об'єкта передбачає визначення його місії, стратегічної мети та стратегічних цілей. Саме ці категорії стратегічного аналізу визначають необхідність розробки стратегії і намічають основні завдання розвитку економічного об'єкта на перспективу.

Характеризуючи місію ринку сої в Україні, не слід забувати, що він є частиною аграрного ринку. Тому значною мірою його місія буде співзвучною місії всього аграрного сектору національної економіки. Її можна сформулювати наступним чином: місія ринку сої в Україні — забезпечення політики сталого розвитку, продовольчої безпеки й економіки держави.

Ця місія може бути досягнута за рахунок збільшення обсягів виробництва й реалізації сої, що є високобілковим продуктом, і активного її використання, перш за все, у харчовій промисловості та кормовиробництві.

Зважаючи на це, метою стратегії розвитку ринку сої в Україні є створення нормативно-правових та організаційно-економічних умов для ефективного розвитку виробництва та переробки сої, досягнення позитивних економічних результатів діяльності соєвого підкомплексу аграрного ринку, покращення рівня життя населення в Україні.

З урахуванням місії та стратегічної мети розвитку ринку сої в нашій державі можна виділити ряд стратегічних цілей досліджуваного сектору економіки. Значною мірою вони співзвучні з цілями аграрного ринку держави в цілому:

- продовольча безпека України;
- високий рівень розвитку виробництва та переробки сої в державі;
- висока якість та конкурентоспроможність сої і продуктів її переробки;
- закріплення за Україною одного з провідних місць на світовому ринку сільськогосподарської та продовольчої продукції;
- високі експортні надходження (первин-

но — за рахунок збільшення обсягів реалізації сої та продуктів її переробки, вторинно — за рахунок збільшення обсягів реалізації м'ясних та молочних продуктів);

- низька імпортозалежність держави;
- висока зайнятість населення держави (за рахунок розвитку галузі соєвиробництва та соєпереробки);
- зменшення техногенного навантаження на зовнішнє середовище;
- збереження та підвищення родючості ґрунтів.

Розробка стратегії розвитку будь-якого ринку потребує також визначення її часових рамок. На сьогодні в усьому світі основну увагу при плануванні розвитку держави надають середньостроковим стратегіям. Тому і в Україні орієнтація на середньострокову перспективу є одним з принципів розробки бюджетної [5], грошово-кредитної політики [10] тощо. Крім того, Державна програма економічного і соціального розвитку України на середньострокову перспективу розробляється на період від 3 до 5 років [14].

Отже, найбільш доцільним часовим періодом для розробки стратегії розвитку ринку сої в Україні може бути обраний термін від 3 до 5 років. При цьому стратегія, що розробляється, значною мірою пов'язана з проблемами бюджетного фінансування і тому, закономірно, повинна ув'язуватися з термінами бюджетних прогнозів. Згідно ч.1 ст. 21 Бюджетного кодексу України від 8 липня 2010 року № 2456-VI прогноз Державного бюджету України [4] складається на наступні за плановим два бюджетні періоди.

Тому найбільш оптимально для розробки стратегії розвитку сої в Україні взяти період три роки (плановий 2013 рік та наступні два прогнозні роки). За такого підходу її часовий простір складе 2013—2015 роки, що відповідає принципу середньострокового прогнозування та охоплюватиме період, визначений у Галузевій програмі "Соєвиробництва та переробки сої в Україні 2008—2015". Розроблена стратегія дасть змогу доповнити та відкоригувати Галузеву програму "Соєвиробництва та переробки сої в Україні 2008—2015" відповідно до сьогоднішніх реалій розвитку вітчизняного ринку сої.

У ході розробки стратегії розвитку ринку важливим є визначення основних її принципів. У нашому випадку основні серед них можуть бути визначені наступним чином:

- 1) принцип екологічності. Цей принцип передбачає, що в результаті реалізації стратегії в жодному разі не повинно спостерігатися погіршення екологічної обстановки в державі.

Навпаки, окремі стратегічні напрями розвитку ринку сої в Україні мають сприяти відтворенню та підвищенню родючості ґрунту, зменшенню негативного антропогенного впливу на довкілля;

2) принцип соціально-економічної ефективності. Даний принцип передбачає, що реалізація стратегії розвитку ринку сої в Україні має забезпечити покращення соціальних показників розвитку держави та окремих її регіонів (наприклад, зростання рівня зайнятості населення), а також забезпечити економічну вигоду державі (зокрема, за рахунок перевищення експорту над імпортом);

3) принцип збалансування зовнішніх і внутрішніх політичних інтересів держави. Цей принцип передбачає, що в ході реалізації стратегії слід враховувати інтереси вітчизняних виробників та можливі вигоди від експортної діяльності;

4) принцип державної підтримки. Даний принцип передбачає ряд гарантій з боку держави щодо надання різних заходів підтримки виробникам та переробникам сої;

5) принцип регіонального розвитку. Цей принцип передбачає необхідність врахування регіональних особливостей виробництва та переробки сої, перспективність побудови регіональних соєвих кластерів.

Важливою і необхідною передумовою розробки стратегії подальшого розвитку ринку сої в Україні є визначення кола фактичних переваг та обмежень, що має соєвий підкомплекс нашої держави, а також передбачення потенційних можливостей та реальних загроз функціонуванню ринку сої в найближчому майбутньому, обраному за період утілення стратегії.

Вивчення переліку основних переваг, обмежень, можливостей і загроз лежить в основі відомого стратегічного дослідження, що відоме під назвою SWOT-аналізу (від англ. strength — сила, weakness — слабкість, opportunity — можливість, threat — загроза).

SWOT-аналіз став популярним ще в 60-х роках ХХ століття, але здебільшого сфера його впливу обмежувалася маркетинговими дослідженнями конкурентів підприємств. Поступово застосування даного методу поширилося на регіональний рівень, а далі і на макрорівень. Сьогодні SWOT-аналіз досить ефективно використовується в макроекономіці при розробці стратегій розвитку тих чи інших ринків національної економіки.

Метою SWOT-аналізу в аграрній політиці є різнобічне дослідження потенціалу нашої держави та окремих її регіонів з погляду наявних

сильних сторін та недоліків і формування найбільш перспективних можливостей подальшого розвитку з урахуванням зовнішніх загроз, що можуть вплинути на подальший розвиток аграрних ринків.

Основними перевагами (сильними сторонами) України та вітчизняного соєвого підкомплексу є наступні.

1. Значні площі сільськогосподарських угідь, зокрема ріллі. За даними Управління державного земельного кадастру земельний фонд України станом на 1 січня 2012 року 60,35 млн гектарів, з них 42,78 млн га, або 70,9%, — це сільськогосподарські землі [8]. Україна входить до числа країн, де сконцентровані найбільші масиви земель сільськогосподарського призначення. Вона входить до п'ятірки держав, в яких на 100 жителів припадає понад 50 га ріллі. Після таких великих за територією країн світу, як США, Росія та Канада, Україна посідає четверте місце [15]. Однією з найбільших областей України, що має значну площу сільськогосподарських земель, є Вінницька область. Земельні ресурси області складають 2649,2 тис.га, з них землі сільськогосподарського призначення складають 2066 тис. га, або 78%.

2. Сприятливі природно-кліматичні та ґрунтові умови для вирощування сої. Особливо сприятливими для соєвиробництва є агрокліматичні умови в ряді областей України, що відносяться до лісостепової зони, зокрема до так званого "соєвого поясу". Клімат у цій зоні помірно континентальний, характеризується теплим літом і помірно прохолодною зимою, із достатнім зволоженням. Однією з областей лісостепової зони є Вінниччина. Переважна частина її території також характеризується помірним кліматом. На північному сході Вінницької області переважають чорноземи, у центральній частині — сірі, темно-сірі, світло-сірі, на південному сході і в Придністров'ї — глибокі чорноземи та опідзолені ґрунти.

3. Добре розвинена наукова база у сфері дослідження сої. В Україні значних успіхів досягнуто у галузі селекційної роботи. На даний момент у Реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні, нараховується 123 сорти сої, з них 72% вітчизняної селекції [13]. Значний розвиток науки в галузі соєвиробництва та соєпереробки має місце у Вінницькій області. Сою тут досліджують, передусім, в Інституті кормів та сільського господарства Поділля НААН, працівники якого активно вивчають умови вирощування та переробки сої, виводять нові сорти культури.

4. Розвинений олійно-жировий комплекс. В Україні діють більше 15 великих олійно-екстракційних заводів, що дає можливість забезпечити переробку більших об'ємів сої на цих підприємствах. Кілька олійно-екстракційних заводів розміщені у Вінницькій області. Це, зокрема, ПАТ "Вінницький олійножировий комбінат", ТОВ "Авіс" тощо. Позитивною тенденцією є нарощування потужності олієпереробних заводів. Зокрема, в II половині 2012 року ПАТ "Вінницький олійножировий комбінат" оформив фінансову кредитну лінію на \$28 млн в "Промінвестбанку" для будівництва маслоекстракційного заводу [11]. Потужності майбутнього підприємства значною мірою можуть бути використані для переробки сої.

5. Розвинена транспортна інфраструктура. Розвиток різних видів транспорту всередині держави сприяє транспортуванню сої від виробників до переробників, від переробників — до споживачів. У той же час, територія України є транстериторіальною зоною і характеризується високим коефіцієнтом транзитності. За цим коефіцієнтом Україна посідає перше місце в Європі (коефіцієнт транзитності України — 3,75, Польщі — друге місце — 2,92) [9]. Це стимулює зовнішньоекономічну активність нашої держави і сприяє експорту сої за кордон. Це ж саме стосується Вінницької області, яка має найвищий коефіцієнт транзитності в Україні і забезпечує значну частку експорту сої з України.

Основними обмеженнями (слабкими сторонами) вітчизняного ринку сої є:

- негативні тенденції в галузі тваринництва в Україні;
- низький рівень застосування сої в кормовиробництві в Україні;
- низький рівень застосування сої в харчовій промисловості України;
- низький рівень переробки сої в Україні;
- значна частка сировинних ресурсів (зерно сої) у структурі експорту культури;
- високий імпорт продуктів переробки сої в Україну;
- низька якість вітчизняної сої та продуктів її переробки;
- відсутність контролю якості насіння сої та продуктів її переробки за вмістом протеїнів, жирів та ГМО;
- нераціональне використання земельних ресурсів;
- високий рівень зношеності техніки в сільському господарстві та на переробних підприємствах;
- дефіцит фінансових ресурсів.

Основні можливості вітчизняного соєвого підкомплексу пов'язані з наступними факторами:

1. Демографічна ситуація в світі, що характеризується стрімким збільшенням кількості населення. Це актуалізує проблему дефіциту харчового білка, який може бути вирішений за рахунок харчових соєпродуктів та за рахунок використання соєвих комбікормів у тваринництві. У результаті попит на сою зростатиме.

2. Зростання споживання м'ясних та молочних продуктів у світі. Це стимулюватиме розвиток тваринництва, а відтак і створюватиме активний попит на сою з боку кормовиробників і тваринницьких комплексів.

3. Прогнозована зміна клімату планети. Ймовірними є погіршення природних умов для вирощування сої в ряді країн Азії та Америки. У той же час очікується, що одним із наслідків кліматичних змін для України у цілому, буде забезпечення вищої, ніж сьогодні, частки у світовому виробництві продовольства [13].

4. Погіршення екологічної ситуації на планеті, зменшення запасів нафти та газу, зростання їх вартості. Ці фактори матимуть своїм наслідком зростання попиту на сою як сировину для виробництва біопалива.

5. Розвиток інноваційних та новітніх наукоємних технологій у селекції, агротехнічній сфері тощо. Це створюватиме перспективи нарощування обсягів виробництва сої, збільшення її урожайності.

6. Непопулярність геномодифікованих сортів сої, особливо в країнах Європейського Союзу. Враховуючи те, що на сьогодні у світі на США, Бразилію та Аргентину припадає понад 80 % виробництва цієї культури, а 75 % — це генетично модифікована соя, вирощування вітчизняних сортів матиме перевагу при експорті, у першу чергу, на ринках Європейського союзу [13].

7. Перспективи відновлення тваринництва в Україні. Реалізація державної програми "Відроджене скотарство", відповідно до якої у 2015 році заплановано досягти збільшення обсягів виробництва молока та м'яса в живій масі, що потребуватиме збільшення обсягів кормів, зокрема і соєвого шроту.

8. Введення експортного мита на соняшникову олію. Такий захід з боку держави сприятиме переорієнтації олійно-жирових заводів на переробку сої і призведе до зростання виробництва та експорту соєвої олії.

Основні загрози вітчизняного ринку сої пов'язані з рядом чинників.

Таблиця 1. Стратегічні імперативи, завдання та напрями розвитку ринку сої в Україні

Стратегічні імперативи	Стратегічні завдання	Стратегічні напрями
Імператив 1. Збільшення обсягів виробництва сої в Україні	1.1. Збільшити площі посівів під соєю	1.1.1. Запровадження змін структури посівів у бік збільшення частки посівів сої (за рахунок введення її у короткі сівозміни) 1.1.2. Консультативна підтримка виробників сої
	1.2. Забезпечити зростання урожайності сої	1.2.1. Впровадження нових високоурожайних сортів сої 1.2.2. Використання ефективних агротехнічних заходів у процесі виробництва сої 1.2.3. Регіоналізація соєвиробництва — вирощування сої лише в сприятливих регіонах (надавати державну підтримку лише виробникам у сприятливих регіонах) 1.2.4. Консультативна підтримка виробників сої
	1.3. Створити зацікавленість у вітчизняних сільгоспідприємств	1.3.1. Розробка системи державної підтримки виробників сої 1.3.2. Створення системи державних гарантій з закупівлі зерна сої 1.3.3. Розвиток регіональних соєвих кластерів 1.3.4. Консультативна підтримка виробників сої
Імператив 2. Збільшення обсягів переробки сої	2.1. Створити зацікавленість у вітчизняних переробників сої	2.1.1. Запровадження експортного мита на соєві боби 2.1.2. Створення системи державних гарантій з закупівлі продуктів переробки сої 2.1.3. Стимулювання харчової промисловості до використання сої 2.1.4. Стимулювання кормовиробників до використання сої 2.1.5. Розвиток регіональних соєвих кластерів 2.1.6. Консультативна підтримка переробників сої
	2.2. Забезпечити виробничі потужності для переробки сої в Україні	2.2.1. Фінансово-кредитна підтримка переробників сої 2.2.2. Покращення інвестиційної привабливості держави (ліквідація корупції, тіньової економіки)
Імператив 3. Покращення якості сої та продуктів її переробки	3.1. Забезпечити підвищення вмісту протеїнів та жирів у насінні сої	3.1.1. Розробка та впровадження нових сортів сої з кращими показниками 3.1.2. Використання ефективних агротехнічних заходів у процесі виробництва сої
	3.2. Забезпечити зменшення рівня використання генетично модифікованих сортів сої	3.2.1. Заборона використання ГМО насіння сої 3.2.2. Розробка та впровадження неГМО сортів сої з кращими показниками 3.2.3. Суворий контроль за вмістом ГМО в сої та продуктах її переробки 3.2.4. Надання державної підтримки лише виробникам не ГМО сої
Імператив 4. Збільшення валютних надходжень в Україну	4.1. Збільшити експорт соєвих бобів	4.1.1. Суворий контроль за вмістом ГМО в соєвих бобах 4.1.2. Контроль якості зерна сої на вміст протеїнів та жирів 4.1.3. Гармонізація національного законодавства і міжнародних стандартів щодо якості сої
	4.2. Збільшити експорт соєвої олії та соєвого шроту	4.2.1. Суворий контроль за вмістом ГМО в продуктах переробки сої 4.2.2. Запровадження експортного мита на соєві боби 4.2.3. Гармонізація національного законодавства і міжнародних стандартів щодо якості продуктів переробки сої

1. Фінансово-економічна криза. Розгортання чергового витка фінансово-економічної кризи може призвести, з одного боку, до ще більшого збідніння населення, а з другого — до зменшення фінансових можливостей виробників та переробників сої. Важке фінансове становище населення матиме негативний вплив на обсяги споживання молочних та м'ясних продуктів, що зменшить попит на корми, у тому числі й на сою та соєвий шрот. Дефіцит фінансових ресурсів у сільгоспвиробників та переробників не сприятиме нарощуванню технічного потенціалу, придбанню якісного насіння тощо, що призведе до погіршення ринку сої в Україні.

2. Нераціональна державна політика. Відсутність дієвої підтримки соєвиробників призведе до скорочення обсягів посівів даної культури, а відтак і до зменшення її пропозиції на ринку.

3. Нестабільність курсу національної валюти. Така ситуація не сприятиме стабільності цін на сою та продукти її переробки, створюватиме передумови збільшення експорту соєвих бобів сільгоспвиробниками.

4. Збільшення імпорту олій (соєвої, пальмової, оливкової і т.д.). Це призведе до зменшення і так незначного внутрішнього попиту на соєву олію в харчовій промисловості та біоенергетиці.

5. Збільшення імпорту генномодифікованої сої. Генномодифіковані сорти сої, які ми завозимо переважно з країн Північної та Південної Америки, мають нижчу ціну. Це призведе до засилля вітчизняного ринку дешевшим насінням сої в порівнянні з вітчизняною продукцією і зменшить попит на українську сою на внутрішньому ринку. У наступних періодах це загрожує скороченням обсягів посівів сої в

Україні або ж переходом на вирощування виключно генномодифікованих сортів культури.

6. Поширення генномодифікованих сортів сої на території України. За неофіційними даними, в Україні вже понад 70 відсотків сої — це сорти і гібриди генетично модифіковані. Ці продукти переважають розробки вітчизняної селекції за рівнем урожайності, а технології їх вирощування завдяки застосуванню гербіцидів на основі гліфосату мають значну перевагу в системі догляду за посівами [13]. Подальше нарощування виробництва сої за рахунок генномодифікованих сортів призведе до зменшення попиту країн ЄС на вітчизняну сою і до падіння цін на неї, що знайде вираження в скороченні валютних надходжень України.

7. Погіршення родючості ґрунтів. Нераціональне використання земель матиме наслідком зниження родючості ґрунтів, а відтак і скорочення урожайності усіх сільськогосподарських культур, у тому числі й сої.

З урахуванням результатів проведеного SWOT-аналізу, виділених порівняльних переваг, викликів та ризиків функціонування ринку сої в Україні можна виділити основні стратегічні напрями, що мають складати основу стратегії розвитку ринку сої в Україні на 2013—2015 роки (табл. 1).

ВИСНОВКИ

На основі узагальнень, зроблених у табл. 1, можна виділити такі основні стратегічні напрями розвитку вітчизняного ринку сої на сучасному етапі.

1. Регіональна спеціалізація. Цей напрям реалізації стратегії передбачає оптимізацію розміщення продуктивних сил аграрного сектору України. Зокрема, сою передбачено вирощувати лише в сприятливих для неї регіонах. У Галузевій програмі "Сою України 2008—2015" визначено "соєвий пояс", де рекомендується вирощувати сою. Але в період після затвердження цієї програми відбулися певні зміни і степові регіони сої, що раніше були визнані як несприятливі для її виробництва, показують сьогодні найвищу урожайність даної культури та найвищу рентабельність соєвиробництва, зокрема за рахунок достатнього зрошення та завдяки використанню районованих для степової зони сортів сої. Це створює необхідність перегляду рекомендацій щодо розміщення виробництва сої в різних регіонах України.

2. Розвиток регіональних соєвих кластерів. Цей стратегічний напрям розвитку ринку сої в Україні передбачає виконання ряду найбільш актуальних заходів для формування ефектив-

них ринкових відносин між різними учасниками ринку. При створенні кластерів у окремих регіонах буде забезпечено стимулювання підприємств харчової промисловості та кормовиробників до переробки сої, на рівні регіону буде вирішуватися питання фінансово-кредитної підтримки виробників і переробників сої.

3. Інформаційно-консультаційна підтримка соєвиробників, соєпереробників та інших учасників ринку. У ході реалізації даного стратегічного напрямку має бути досягнуто такі наслідки, як:

- поступова зміна структури посівів у бік збільшення частки посівів сої (за рахунок введення її у короткі сівозміни);

- використання соєвиробниками нових районованих високоурожайних сортів сої, але не генномодифікованих;

- застосування ефективних агротехнічних заходів у процесі виробництва сої.

4. Система державної підтримки соєвиробників та соєпереробників. Даний стратегічний напрям передбачає необхідність надання державою системи заходів з підтримки виробників сої, що вже передбачено Галузевою програмою "Сою України 2008—2015". Разом з тим, держава повинна стимулювати й переробників сої також. Дієвим заходом для цього могло б бути запровадження експортного мита на соєві боби. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України вже пропонувало такі заходи, навіть розробило в 2011 році відповідний законопроект. Але далі планів не дійшло. Хоча обґрунтовані норми експортного мита на соєві боби могли б збільшити обсяги переробки сої з наступним експортом вже продуктів її переробки — соєвого шроту, соєвої олії.

5. Система контролю за якістю. Оскільки одним з ризиків розвитку ринку сої в Україні є низька якість продукції, то наразі актуальним завданням стає створення дієвої системи контролю за якістю насіння сої, зібраного урожаю та продуктів переробки сої. Цей напрям передбачає необхідність узгодження вітчизняного законодавства з міжнародними стандартами з питань якості сільськогосподарської продукції, створення організаційного механізму процедури контролю якості сої.

Визначені стратегічні напрями повинні стати основою стратегії розвитку вітчизняного ринку сої на період до 2015 року, а також і в подальших періодах.

Література:

1. Бабич А.О. Сучасне виробництво і використання сої / А.О. Бабич. — К.: Урожай, 1993. — 432 с.

2. Бабич А. Соєвий пояс і розміщення виробництва сортів сої в Україні / А. Бабич, А. Бабич-Побережна // Пропозиція. — 2010. — № 4. — С. 52—56.
3. Беляєв О.В. Ринок сої та продукції її переробки в Україні / О.В. Беляєв // Зб. наук. праць Луганського держ. аграр. ун-ту/ За ред. В.Г. Ткаченко. — Луганск: Вид-во "Елтон", 2002. — № 14 (26). — 446 с.
4. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України від 24.12.2010 — 2010. — № 50, № 50—51. — С. 1778. — Стаття 572.
5. Бюджетний менеджмент. Навчальний посібник / І.Г. Благун, Р.М. Воронко, М.А. Бучкович. — Львів: Магнолія, 2006. — 224 с.
6. Заболотний О.Г. Проблеми підвищення ефективності виробництва сої і технології її переробки: монографія / О.Г. Заболотний. — Вінниця: Книга-Вега, 2006. — 168 с.
7. Заверюхин В.И. Производство и использование сои / Заверюхин В.И., Левандовский И.А. — К.: Урожай, 1988. — 112 с.
8. Земельний фонд України станом на 1 січня 2012 року та динаміка його змін у порівнянні з даними на 1 січня 2006 і 1 січня 2011 років [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.dazru.gov.ua/terra/control/uk/publish/article?art_id=134612&cat_id=97786 (Сайт Державного агентства земельних ресурсів України).
9. Манів З.О. Регіональна економіка. Навч. посіб. / З.О. Манів, І.М. Луцький, С.З. Манів; М-во освіти і науки України, Івано-Франків. ун-т права ім. Короля Д. Галицького. — Львів: Магнолія 2006, 2009. — 640 с.
10. Основні засади грошово-кредитної політики на 2013 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doc-catalog/document?id=127394>
11. Олієжиркомбінату дали кредит на будівництво нового заводу [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://vinnica.unian.net/ukr/detail/5843>
12. Петриченко В.Ф. Виробництво та використання сої в Україні / В.Ф. Петриченко // Вісник аграрної науки: науково-теоретичний журнал Української Академії аграрних наук. — 2008. — № 3. — С. 24—27.
13. Петриченко В. Ф. Наукові основи виробництва та використання сої у тваринництві // Корми і кормовиробництво. — 2012. — № 71. — С. 6.
14. Стельмащук А.М. Державне регулювання економіки. Навчальний посібник. — Тернопіль: ТАНГ, 2000. — 315 с. — С. 144.
15. Теоретичні основи державного земельного кадастру. Навч. посібник / М.Г. Ступень, Р.Й. Гулько, О.Я. Микула та ін.; За заг. ред. М.Г. Ступеня. — 2-ге видання, стереотипне. — Львів: "Новий Світ-2000", 2006. — 336 с.
16. Устік Т.В. Економічна оцінка сучасного стану ринку сої / Т. В. Устік // Розвиток наукових досліджень 2008: матеріали четвертої міжнародної науково-практичної конференції. — Полтава: Вид-во "ІнтерГрафіка", 2008. — Т. 15. — С. 104—107.
17. Устік Т.В. Шляхи вдосконалення економічного розвитку підприємств-виробників сої в умовах ринку [наукове видання] / Т.В. Устік. — Суми: ВВП "Мрія", 2009 — 48 с.
18. Фролов В. Соя: плюсы и минусы / В. Фролов, Н. Сарбатова, О. Сычѐва // Животноводство России. — 2007. — № 11. — С. 54—55.
19. Формування ринку сої та продуктів в Україні / М.В. Калінчик, М.М. Ільчук, О.В. Беляєв та ін. — К.: Нічлава, 2007. — 198 с.
20. Berglund D.R., Helms T.C. Soybean production. NDSU // Extension service. — March 1992. — 8 p.

Стаття надійшла до редакції 22.01.2013 р.

ПЕРЕДПЛАТА

ВИДАННЯ МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ З БУДЬ-ЯКОГО МІСЯЦЯ!

— ЧЕРЕЗ РЕДАКЦІЮ (ТЕЛ. 458-10-73);

— ЧЕРЕЗ ДП "ПРЕСА"
(У КАТАЛОЗІ ВИДАНЬ УКРАЇНИ);

— ЧЕРЕЗ ПЕРЕДПЛАТНІ АГЕНТСТВА: "САММІТ", "ІДЕЯ", "БЛІЦІНФОРМ", "KSS", "МЕРКУРІЙ", "ПРЕСЦЕНТР", "ВСЕУКРАЇНСЬКА ПЕРЕДПЛАТНА АГЕНЦІЯ", "ФЛОРА", "ПЕРІОДИКА", "КОБЗАР", "ДІАДА", "ДОНБАС ДЕ-ЮРЕ", "ДІЛОВА ПРЕСА", "ФАКТОР"